

Prof. zw. dr hab. Wiesław Godzic

E-mail: wgodzic@swps.edu.pl

Warszawa, 25 lipca 2021

Recenzja osiągnięć naukowych dr Ewy Kwiatkowskiej, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny, w związku z postępowaniem o stopień doktora habilitowanego

Dr Ewa Kwiatkowska uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie socjologia, obecnie przedstawiła monografię naukową - zatytułowaną *Energia obrazu. Źródła i konteksty zwroty ikonicznego*, wydaną w Zakładzie Wydawniczym NOMOS w Krakowie w 2020 roku - jako główne osiągnięcie naukowe w postępowaniu o stopień doktora habilitowanego.

Wśród innych osiągnięć świadczących o jej aktywności naukowej wymienia ważny dla jej dorobku zbiór szkiców, zatytułowanych *Infiltracja kultur przez mit* (Wrocław 2018). Wymienia ponadto 11 rozdziałów opublikowanych w monografiach naukowych i 9 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych (wśród nich znajdziemy renomowane wydawnictwa akademickie i naukowe). Uważam, że liczba tych pozycji jest zadowalająca, jak na kilkanaście lat od obrony doktoratu. Habilitantce udało się bowiem mówić o tych samych zagadnieniach w zasadniczej monografii i artykułach – jednakże w innych sposób, bez często irytujących powtórzeń. W wielu „pracach na stopień” czytelnik odnajdzie obszerne fragmenty powtórzeń - co prowokuje niejednokrotnie do używania niezbyt precyzyjnej formuły autoplagiatu. Twórczość dr Kwiatkowskiej wymyka się tym opiniom. Inaczej i dla innych celów, zarówno w ramach wewnętrznych dyskusji, jak i zewnętrznych prezentacji, mówi się o Giambatiście Vico, Jacques’u Lacanie, czy W.J.T. Mitchellu.

Zasadniczym walorem w tym procesie habilitacyjnym jest sama postać autorki, jej pasja w podejściu do zagadnienia, które w bardzo oryginalny sposób stworzyła, oczywiście reagując na naukowy problem zwrotu piktoralnego. Dr Ewa Kwiatkowska reprezentuje taką gałąź współczesnej humanistyki, która nie dość, że jest na wskroś oryginalna, to ponadto jest przekonana, że rozwija i kontynuuje tradycję badań od dawna istniejących.

Dr Kwiatkowska rozpoczyna swoje zamierzenie, deklarując na samym wstępie jego oryginalność i unikatowość. Głównym celem jest odkrycie i wskazanie głównych źródeł i kontekstów zwrotu ikonicznego, który został przez badaczkę uznany za jeden z najważniejszych procesów we współczesnej humanistyce. Habilitantka ocenia swoją publikację jako „pierwszą w kraju i jedną z nielicznych na świecie”. Zawsze mam wątpliwości, gdy słyszę podobne zapewnienia – jednak w tym przypadku jesteśmy blisko prawdy, daleko od chętności się.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud. The text notes that without reliable records, it would be difficult to verify the accuracy of financial statements and to identify any irregularities.

2. The second part of the document outlines the various methods used to collect and analyze data. It describes the process of gathering information from different sources, such as interviews, surveys, and document reviews. The text also discusses the importance of ensuring the reliability and validity of the data collected, and the need to use appropriate statistical techniques to analyze the results.

3. The third part of the document focuses on the interpretation of the data and the drawing of conclusions. It explains how the collected information is used to identify patterns, trends, and anomalies. The text also discusses the importance of considering the context of the data and the potential limitations of the study. Finally, the text provides a summary of the findings and offers recommendations for further research and action.

4. The fourth part of the document discusses the implications of the findings for the financial system. It highlights the need for improved controls and procedures to prevent fraud and ensure the accuracy of financial reporting. The text also discusses the importance of transparency and accountability in the financial system, and the need for regular audits and reviews to ensure compliance with relevant laws and regulations.

5. The fifth part of the document provides a conclusion and a list of references. The text summarizes the main findings of the study and offers a final thought on the importance of maintaining accurate records and ensuring the integrity of the financial system. The references list the sources of information used in the study, including books, articles, and reports.

Dr Kwiatkowska deklaruje charakter ponaddiscyplinarny swoich badań: mianowicie jednoczesną orientację na zagadnienia filozoficzne, nauki o kulturze, antropologię obrazu, historię sztuki, filmoznawstwo, Bildwissenschaft, *Visual Studies*, psychoanalizę oraz nauki społeczne i techniczne. Ujmując kwestię przekornie, można by zapytać, czego tu jeszcze brakuje, jaka dyscyplina nie jest niezbędna do określenia źródeł *iconic turn* - albo pytajmy, czy tak obszerna kategoria jest użyteczna. Niestety (dla czytelnika) – autorka zdecydowanie dowodzi niezbędności tej/tych kategorii(?), dyscyplin(?) oraz konieczność ich współwystępowania.

Energia obrazu orientuje się na mniej eksploatowane do tej pory obszary ontyczne i epistemiczne obrazu. Tworzy pojęcie nowego ikonoklazmu, deklarując pozostanie (powrót) przy immanentnych cechach obrazu, stępionych przez poprzednią perspektywę zwrotu lingwistycznego. Autorka stawia pyta o to, w jakim zakresie zwrot ikoniczny stanowił *novum* w momencie ustanowienia go i jakiego typu refleksja tworzyła go. Zadaje pytania o charakter głównych problemów teoretycznych i orientacji badawczych towarzyszących zwrotowi ikonicznemu, a jakie z nich są wykluczone. Odpowiedzi na te zagadnienia składają się na pierwszą część opracowania monograficznego, zaświadczać jednocześnie o metateoretycznym obliczu tytułowego zjawiska.

W II części monografii, zatytułowanej *Przedmiot*, rozpatrywane są teoretyczne źródła zwrotu obrazowego: definicja obrazu, wąskie i szerokie rozumienie, typologia, spór między współczesnymi i odbiorcami, między ikonoklastami a ikonofilami. W tym rozdziale dr Kwiatkowska dokonuje jednocześnie krytycznej analizy trzech podstawowych teorii kształtujących zagadnienie zwrotu obrazowego, mianowicie teorii W.J.T. Mitchella, Gottfrida Boehma oraz Aby'ego Warburga. W tym miejscu, opierając się na fenomenologii Jeana-Paula Sartre'a, semiotyce oraz triadzie Jacques'a Lacana, habilitantka dokonuje krytycznej analizy głównych teorii konstytuujących ikoniczny zwrot. Tworzy koncept idei mocy (czy energii) obrazów. To bodaj najciekawszy moment teoretyczny i intelektualny monografii: koncepcja obrazowego (czyli przeciwstawnego) logosu. Innymi słowy: obrazów jako aktów działania, w dużym stopniu „żyjących” i upodmiotowionych. Dochodzimy do momentu paradoksalnego odwrócenia zwrotu: idee pochodzące z tradycji retorycznej podważające tradycyjny logocentryzm poddane zostają konfrontacji z argumentacją ikonoklazmu.

Autorka zwraca uwagę na deficyty logocentrycznych strategii: np. redukcjonizm, pomijający specyfikę obrazowości. Twierdzi, że obrazy nie mogą być redukowane do znaku (nawet w szerokim jego rozumieniu) – to jest oczywiste. Ale nie jest wiadomy zakres owej specyfiki i autonomii obrazowości.

W rozdziale II dr Kwiatkowska zajmuje się antylogocentrycznym nastawieniem kultury zachodniej. Analizuje teoretyczną spuściznę Giambattisty Vica, w szczególności tworzenia relacji obrazu mitycznego do różnych postaci logosu. Na tym etapie refleksji pojawia się (u Vica i Boehma) pytanie o miejsce metafory (metaforologii) w zwrocie obrazowym. Rozdział III wynika z orientacji na koncepcję Warburga – obrazu wahającego się pomiędzy różnymi aspektami kultury, silnie włączającego aspekt mityczny. W zakończeniu dr Kwiatkowska zwraca uwagę na oryginalność zastosowania ponaddiscyplinarnego ujęcia zwrotu ikonicznego w swojej monografii. Zgadzam się z autooceną dokonaną przez Habilitantkę:

- Istotnie, dokonana została intrygująca pod względem intelektualnym analiza krytyczna sporu o obrazy;
- W szczególności zaakcentowany został wątek epistemologiczny odnoszący do szeroko pojętej tradycji retorycznej;
- Zdecydowanie zwrócono uwagę na konieczność podjęcie refleksji nad obrazową pamięcią kultury (Warburga „medium pamięci zbiorowej”).

Ważne miejsce w dorobku dr Kwiatkowskiej zajmuje monografia, zatytułowana *Infiltracja kultur przez mit* (wydana przez Akademię pióra we Wrocławiu w 2018 r.). Zestaw szkiców o znacznej objętości koncentruje się na zagadnieniu mitu, które łączy problem racjonalizacji, prywatyzacji i indywidualizacji. Problematyka ikoniczności mitu prowadzi bezpośrednio do szeregu zwrotów w humanistyce: kulturalistycznego, performatywnego, mnemonicznego.

Dr Kwiatkowska przedstawia w wykazie naukowych osiągnięć 11 artykułów, wydanych w pracach zbiorowych renomowanych polskich jednostek badawczych lub czasopism naukowych. Część wątków, przedłożonych przez dr Kwiatkowską do oceny, została opracowana i opublikowana zarówno w głównej monografii, jak i w czasopismach naukowych. Uważam, że dr Kwiatkowska uniknęła wielu pułapek czyhających na humanistów ponaddiscyplinarnych. Doskonale porusza się w literaturze przedmiotu: sprawia nieodparte wrażenie, że zna wszystko to, co napisano w Polsce na zarysowanych polach badawczych. Następnie, jest w stanie poddać kwestie rzeczowej dyskusji. Co więcej: jest w stanie poskładać te minidyskusje w większe jednostki, użyteczne dla tworzonej przez nią teorii. Teksty, które wyszły spod jej pióra/czcionki są na ogół gęste pod względem znaczeniowym, a

Autorka sprawia wrażenie jak gdyby stanowiły one naturalny zasób – a bynajmniej nie taki, nad jakim pracuje się mozolnie. Przedzieranie się przez tekst dr Kwiatkowskiej nie jest czynnością łatwą dla niezbyt przygotowanego czytelnika – ale też twórczość dr Kwiatkowskiej jest przeznaczona dla odbiorców z górnej humanistycznej półki.

Zwracam uwagę na informację o wystąpieniach na krajowych lub międzynarodowych konferencjach naukowych - dr Kwiatkowska przywołuje 18 (w tym 2 w języku angielskim), w których uczestniczyła. Większość z nich to wydarzenia naukowe organizowane przez renomowane uniwersytety, w kilku przypadkach nie wskazano organizatora. Prawdę mówiąc w ocenie tej części dorobku, docieramy do pewnej umownej granicy, jaką tworzy każdy recenzent zdarzeń naukowych. W tym przypadku jestem gotów akceptować ten zbiór naukowych tekstów jako spełniający merytoryczne wymogi habilitacyjne w określonym przedziale czasu.

Tym bardziej, że informacja o udziale w komitetach organizacyjnych i konferencjach naukowych przedstawia dr Kwiatkowską jako sprawną pomysłodawczynię i organizatorkę (także współkierowniczkę naukową) cyklu 4 konferencji *Mythopoeia* oraz spotkań naukowych zatytułowanych *Filozofia i antropologia*.

Szczególnie zwracam uwagę na znaczny udział habilitantki w komitetach naukowych cyklicznych spotkań. Znacznie wybiegają one poza 6, wymienionych przez habilitantkę (ostatnia pozycja dotyczy kilku spotkań). W gruncie rzeczy mamy do czynienia z bardzo oryginalną formą grantu(?) badawczego, w ramach którego zorganizowanych zostało szereg konferencji i wydane publikacje. Powstała też seria wydawnicza *Mythopoeia*, wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

Mam kilka uwag, które w istocie traktuję jako kolejny etap dyskusji naukowej, do której ta wartościowa monografia prowokuje.

- Gdyby badanie w zakresie humanistyki było podobne do biegu z przeszkodami i wyraźnie zaznaczoną meta, to wówczas habilitantka mogłaby mieć kłopoty. Nie interesuje jej ani pośpiech, ani zbytne deliberowanie na polu przeszłości. Dlatego rezygnuje, nie wiadomo w jakim zakresie świadomie, z odwołań do teoretycznych podstaw okresu przed *iconic turn*. Mam na przykład na myśli interesującą w polskim filmoznawstwie tradycję badań obrazów,

Wb

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for ensuring transparency and accountability in financial operations. This section also outlines the various methods and tools used to collect and analyze data, highlighting the need for consistency and precision in data entry and reporting.

The second part of the document focuses on the implementation of internal controls and risk management strategies. It details how these measures are designed to prevent fraud, minimize errors, and protect the organization's assets. The text provides a comprehensive overview of the internal control framework, including the roles and responsibilities of different departments and individuals involved in the process.

The third part of the document addresses the challenges and opportunities associated with digital transformation. It explores how emerging technologies, such as artificial intelligence and cloud computing, can be leveraged to improve operational efficiency and enhance the customer experience. The text also discusses the potential risks of digitalization and offers strategies to mitigate these risks.

The final part of the document provides a summary of the key findings and recommendations. It reiterates the importance of a strong internal control system and the need for continuous improvement in financial reporting and risk management. The document concludes by expressing confidence in the organization's ability to meet its financial goals and maintain its commitment to integrity and transparency.

retoryk w kontekście ikonografii Panofsky'ego, filmowej psychoanalizy, czy obrazów elektronicznych. Jestem pewny, że na tym polu znalazłby się materiał do interesującego filozofowania. Odniesienie do obrazu filmowego byłoby tym bardziej cenne, że dotyczyłoby formy bardzo popularnej, a więc związanej silnymi regułami.

- W kinie należy zachowywać się cicho – to paradygmat bycia widzem. Zauważmy także rozpowszechnienie w krytyce artystycznej określenia „obraz filmowy” lub sam „obraz”, będącego synonimem dźwięczącego ruchomego fragmentu wizualnego. Ale wideo (klipy), a także gry wideo nie są bynajmniej obrazami pozbawionymi dźwięku. Tylko pozornie nedorzecznie proponuję (choć na tym etapie wyrażam wyłącznie pewien żal z powodu braku podjęcia) rozważenie teorii obrazów z towarzyszeniem całej palety dźwięków: od odgłosu chrupania widzów telewizyjnych po głos reportera telewizyjnego i szmery wytwarzane przez zwiedzających w galeriach. Spór o obrazy jest wieloraki: mowa o obrazach (dźwięczących) zdolnych zarówno (i jedynie) do przenoszenia znaczenia, jak i o tych, które awansowały do roli samodzielnych symboli. Zdaję sobie sprawę, że czeka mnie zarzut znacznego poszerzenia objętości rozprawy, ale przede wszystkim spoistości narracji. Żeby było jasne – nie proponuję nowej monografii. Chciałbym jedynie mieć świadomość, że także dr Kwiatkowska ma świadomość słyszalnego obrazu.

- To, czego mi brakuje w książce dr Kwiatkowskiej, to różnej rangi i wagi przykładów. Takich, które niezmiernie sugestywnie potrafią bronić przyjętych tez. Popatrzmy, że w istocie Mitchell każe zbytnio racjonalnemu czytelnikowi jego *Czego chcą obrazy?* zastosować eksperyment. Twoja racjonalność („wiara, że obrazy nie są niczym żywym”) słabnie, gdy patrzysz na obraz ukochanej osoby z wyciętymi oczami. To niezmiernie sugestywny obraz. Ale brak mi innego typu refleksji: na przykład psycholingwistów i Sola Wortha, prowokacyjnie stawiającego tezę – „Przecież człowiek nie jest ptakiem”. Jednocześnie zdaję sobie sprawę, że nadmiar celnych żywych fragmentów mógłby rozsądzić strukturę tej monografii. Wszak nie o dokumentowanie teorii tutaj chodzi – ale żywej materii nigdy za dużo.

Habilitantka zwraca ponadto uwagę na współpracę z innymi ośrodkami akademickimi w zakresie aktywności okołokonferencyjnej. Dr Kwiatkowska pełniła ponadto funkcję redaktorki dwóch tomów *Studiów mitoznawczych*. Natomiast była jedną z założycielek

Wt

(pełniąc obecnie funkcję członka zarządu) Towarzystwa Bachelardowskiego w sieci Centre de Recherches Internationales sur l'Imaginaire.

W Postłowie *Energii obrazu* Autorka przytacza specyfikę francuskiej myśli na tym polu badawczym. Mowa o pracy ponownej lektury: „to Foucault czytający Binswanger, Derrida czytający Husserla, i Heideggera, Lacan czytający Freuda, Deleuze czytający Spinozę”, zaś sam *iconic turn* przybiera tu formę powrotu umożliwiającego ponowną semiotyczną lekturę Panofsky'ego i ponowne filozoficzne czytanie Warburga (s. 177). Powstaje pytanie o to, kogo w tym procesie czyta Kwiatkowska? Odpowiedź pozornie wydaje się banalna, bo wynika z przyjętej roli: Czyta ich wszystkich czytających każdego z nich. Ale odrzucmy pozory: wielość tych odczytań nie polega na chłodnej relacji z aktu czytania i rozpraszania podmiotu. Freud odczytany przez Lacana, ten z kolei odczytany przez Kwiatkowską ma się dobrze i byłby zadowolony z tego, jak wiele do jego filozofowania może także wnieść refleksja Autorki *Energii obrazu*.

Konkluzja

Dorobek prawie 20 lat, jakie minęły od otrzymania stopnia doktora przez Ewę Kwiatkowską uznaję za okres „szczególnych osiągnięć” niewątpliwie w sferze naukowo-badawczej. Najjaśniejszy punkt dorobku dr Ewy Kwiatkowskiej to niewątpliwie opracowanie bardzo rzetelne i twórcze na gruncie polskim, mianowicie monografia *Energia obrazu. Źródła i konteksty zwrotu ikonicznego*. Jest ono opracowaniem szczególnym, na miarę habilitacji, o jakim myślał ustawodawca (Prawo o szkolnictwie i nauce z dnia 20 lipca 2018 r.. w szczególności chodzi o art. 219 ust. 1 pkt 2). W zakresie niektórych osiągnięć naukowych i organizacyjnych dostrzegam nieco słabszy dorobek. Dotyczy braku licznych zagranicznych i punktowanych publikacji oraz braku udziału w zagranicznych konferencjach naukowych. Jakkolwiek wydaje się, że zgromadzone „punkty” są wystarczające, zaś niekonwencjonalna i wieloraka kilkuletnia praca w projekcie badawczym rekompensuje część powyższych braków.

Kierując się wyżej sformułowanymi uwagami częściowymi, biorąc pod uwagę ogrom włożonej pracy nowatorskiej podczas tworzenia wartościowej monografii oceniam pozytywnie przedstawiony dorobek dr Ewy Kwiatkowskiej, jako ten, który miałby być podstawą do wnioskowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Wiesław Gwoździć

